

NÉPNEVELŐ

NEVELÉS- ÉS OKTATÁSÜGYI LAP

MAGYARORSZÁGI LATIN ÉS GÖRÖG SZERTARTÁSÚ KATHOLIKUS NÉPOKTATÁSI INTÉZETEK SZÁMÁRA

Kiadja a *SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT* Budapesten.

Megjelenik minden vasárnap egy ivnyi terjedelemben.

Megkapja e lapot minden kath. népoktatási intézet egy példányban ingyen.

Előfizetési ár: egész évre kor. 6.—.

Kéziratokat nem küldünk vissza.

Szerkesztőség és kiadóhivatal

BUDAPEST,

Szentkirályi-utca 28b. sz. a.

(SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT)

A hirdetések árszabálya:

A pályázati hirdetéseknek minden egycs. szótért, minden közlés után 6 fillér (3 krajczár) fizetendő.

Egyéb hirdetéseknek:

egész oldal ... kor. 32.— | negyed oldal ... kor. 8.—
fél oldal ... » 16.— | nyolczad oldal » 4.—

A díjak előre beküldendők a Szent-István-Társulathoz.

Védekezzünk.

Ha figyelemmel kísérjük tanügyi viszonyainkat, azt látjuk, hogy a fölpezsdült nemzeti élet a katolikus iskolák belső életének intenzívebb fejlesztését követeli. Intéző köreink tudatában vannak ennek, de a helyzetnek megfelelő eszelekvések terén mindazonáltal csak lassan haladunk előre. Pedig e lassúság veszedelmet rejt magában katolikus iskolaügyünket illetőleg.

Minden téren hátra szorítottunk, minden téren hátra vettünk, holott többségünknel fogva a tanügyi téren is vezetőszerepet kellene, hogy betöltsünk. Híveink, a hitközségek az anyagi tönk szelén megmetyelvezve a modern szocializmus tanaitól csak lézengve élnek, mintha kihalt volna belőlük minden áldozatkészség az iskola és így saját gyermekük neveltetése iránt.

Ha pedig valahol a katolikus meggyőződés a tettek mezéjén is mutatkozik, elleneink nem ismernek el sem tradíciót, sem jogot, hanem a legádázabb gyűlölettel vezetve alapjában rázkódtatják meg a magyarországi katolikus egyház nevelő- és képzőintézményeit, és részenként teszik lehetetlenné a katolikus iskolák fönntartását és fejlesztését vagy elközösítés vagy elállamosítás vagy épen állami iskolák fölállításával.

Sok esetben valóságos hajszát indítanak a katolikus iskolák ellen csak azon egy okból, mert a jellege katolikus. A nemzetiségi iskolák inkább nehántsvirágok, de a katolikus iskolákat ki kell irtaniok, mert a bennük hirdetett íge nem felel meg a modern elméleteknek, a bennük nevelt és képzett ifjúságot bárgyúnak tekintik ahhoz, hogy az új és boldogító törekvésekbe beleelni tudja magát.

Ily körülmények között, ha a katolikus iskolák megvédése céljából a legvégsőbb határokig nem megyünk el az érdeklődésben és áldozatkészségben: *veszve vagyunk.*

És sajnos, hogy sokszor saját fiaink juttatják a vezetőhelyre azokat, akik legnagyobb ellen-ségeink és akiktől már nem szerezzük vissza azon

jogainkat és iskoláinkat, amiknek még csak késséssel előbb is birtokában valánk.

Az iskolákat követni fogja az egyház nevelő-jogának bukása, ezt pedig sok más és a katolizmus hanyatlása talán sokkal nagyobb mérvben, mint a hitújítás korában volt.

Hiábavaló ez igazságokkal szemben minden néven nevezendő érzelmes bölcsekedés. Ez mind semmi; mert az én erős meggyőződésem, hogy nem érzelmes frázisokból, meg nem tudom minő ömlengésekből élt és él a keresztény szellemű magyar iskola, hanem a *tettből, az áldozatkészségből.*

Krisztus a jócselekedeteket ajánlja. Van-e jobb cselekedet, mint a kath. iskoláknak adni mindent, amit csak lehet és ha kell, a legutolsó fillért is.

Micsoda családfő, micsoda ember az, ki családtagjainak jövőjével nem törődik. Hát csak a családfő élvezze az életet, az utódok pedig koldulhatnak?

Átok száll reánk, és az átoknak mi vagyunk és sorainkban vannak okozói. Nem kenetteljes szavak kellenek immár, hanem tettek.

Fölebred bennem a fájdalom, mikor egy-egy katolikus iskolának lehetetlenné tételét látom. Sír a szivem, mikor nehéz helyzetét látom a katolikus iskolák ügyének. És sebzetten jajdulok föl, mikor a ridegséget, sivárságot, könyörtelenséget, egykedvűséget, közönyösséget tapasztalom és látom mindenfelől. És meghajlok az előtt a nép előtt, mely segítene magán, de nem tud, mert harminc évi modern oktatásunk és nevelésünk az anyagi tönk szélére juttatta. Szegény, szegény katolikus magyar népoktatásügy, hova jutottál és hova fogsz jutni?! Hova fognak intézményeink jutni, melyek fönnállásának, virágzásának alapjait a katolikus iskolák életerős működése kellene, hogy biztosítsa.

Legyünk ébren. Használjuk föl a még rendelkezésünkre álló eszközöket, míg nem késő. Sok a tennivaló a népiskolák, a tanítóképzők és más egyéb intézeteink fejlesztése körül. Alapítsuk meg a katolikus népoktatási intézetek anyagi és erkölcsi gyámolítására azt a magyar katolikus

iskola-egyesületet, melynek eszméjét e lapok szerkesztője az 1900. évben tartott ünnepi kongresszuson fölvetette. Egyesületeink és a katolikus tanügyi Tanács éber figyelemmel kísérjenek minden mozgalmat és szándékot, mely eleterőnk megszibbasztására törekszik. Megkettőztetett buzgalommal készítsük meg az újabb törvények és rendeletek szemmel tartásával a katolikus népoktatási intézetek «Rendszabályát».

Ez a szabályzat fog adni tájékoztatást, útmutatást és erőt a helyi hatóságoknak a katolikus iskolák jogainak megvédelmezésére és ezen intézetek fejlesztésére. Szóval, minden téren ez legyen a jelszó: védekezzünk, míg nem késő, mert ez hazafias kötelességünk.

Esztergom.

Bertalan Vince.

Ki tanítsa a hit- és erkölcsant a népiskolákban?

(Folytatás.)

Mi tehát Karácsony igazgató úr álláspontja a népiskolai hitoktatás kezelőjére nézve? Röviden a következő: «A léleknek egyöntetű tökéletesítését a kiskorban, a népiskolában elválasztani nem szabad és ha mégis megteszi a hibás rendszer, a lélek két tehetségét, az értelmet és akaratit két nevelőnek adja a kezébe, kik ellentétben állván egymással a képzés, műveltség külfélesége szerint ép, összhangzó munkát nem végezhetnek». Ebből kiindulva, fölveti azt a kérdést: «vajjon ki tanítsa a hit- és erkölcsant a népiskolában, az-e, ki a többi népiskolai tantárgyat tanítja, vagy különálló megbízott, pl. a plébános vagy egyszóval a pap?» És ráfeleli, hogy a kath. iskolában a «hit- és erkölcsant tanítsa az a tanító, aki a többi tantárgyakat tanítja». Ennek szerinte legalább Erdélyben semmi sem áll útjában, mert a csiki tanítószágban megvan erre a képesség is, képzettség is úgy a családi, mint az iskolai neveltetésénél fogva, különösen pedig a képzőintézeti gyakorlati kiképzés alapján. Ezen, a csiki kath. tanítószágra mindenesetre örvendetes kijelentés után leírja, milyen lesz az eredmény, ha a tanító tanítja a hittant: «ha a hit- és erkölcsant is az a tanító tanítja, aki a többi tárgyakat, önkénytelenül a történelmet, alkotmányt, magyar nyelvet összes olvasmányában, földrajzot, természettant és természetrajzot a vallásos ihlet fogja áthatni». Ellenkezőleg, ha nem a tanító tanítja a hittant, «talán ha a tanító kezéből kivesszik a hittant és erkölcsant tanítását — holott ő erre képesítve van, beáll a hanyatlás, a süllyedés», még pedig szerinte két okból: először: «elfeledi a legszükségesebb hittani igazságokat, elfeledi a pozitív erkölcsi törvényeket, erényeket s így az egyház a tanítóban elveszíti a hithirdetőt az iskolában, a családokban és a szerencsétlenül, viszáson gondolkozó és élő társadalomban»; másodsor: «egy-két év múlva kihullanak szívéből az élő,

a tárgyakat átható erkölcsi érzelmek, szétfoszlanak gondolkozó lelkéből az érzelmek forrásai: a lét, a vége, a teremtés, a hivatás, a viszony eszméi; s ezek elmulván, nem lesz, ami megmelegítse a reáltudománynak hideg gondolatait: nem lesz, ami lelkesítse ideális nevelői célokért egykor buzgó akarateréjét».

Ezen, a tanító személyét, kath. meggyőződését érintő káros következményekhez járulnak a cikk-író szerint még más bajok, amelyek tán súlyosabbak is, amennyiben egyenesen az iskolai nevelés hatását veszélyeztetik: szerinte ugyanis a pap hitoktatása a népiskolai nevelés föladatát nem segíti elő, mert «heti két órában, vagy négy órában is csak tanítani lehet, de nem nevelni». Ez mindenesetre baj, ha igaz, de nem oly nagy, hogy a népiskolai nevelésre veszélyes volna: sokkal nagyobbtól fél a cikkíró, ide is írom, hogy ki-ki elmélkedhessék fölötte és — ha szükségét látja — segítsen rajta: «ha más tanítja a hit- és erkölcsant, mint a többi tárgyakat, ez esetben nevelés nem lehet. Épen emiatt beteg a tanügy országszerte. Korszellemmé nőtte ki magát az a férges tanügyi fölfogás, hogy a hit- és erkölcsant tanítását lássa el a pap. A tanítónak ezzel semmi köze».

Ezek képezik Karácsony igazgató aggodalmait, amelyek arra indítják, hogy a tényleges gyakorlatot, mint pedagógiailag helytelen, sőt káros eljárását elítélje, a hit- és erkölcsant oktatását a kath. felekezeti iskolákban a pap kezéből kivegyve és a tanító kezébe tegye le.

Kérdés már most, igaza van-e vagy sem? Nézete helyes és elfogadható-e, mint olyan, mely a kath. iskolaügynek, a népiskolai vallás-erkölcsi nevelésnek javára válik?

E kérdésekre nem szükség feleletet adnom: eléggé megfelelt erre már a legjobb elmélet: az egyháznak XIX százados tényleges gyakorlata. Az apostoloktól kezdve, a katakombák egyházán keresztül föl egész a középkori fényes egyetemekig és azoktól a XX. század legutolsó falusi iskolájáig végig húzódik a tanító egyház azon elvi fölfogása, hogy ő az egész világnak Krisztustól megbízott hitoktatója. Az egyház fölfogása szerint a főtanító hivatal minden egyházmegyében magát a püspököt, mint a megye főpásztorát és fejét illeti meg, másokat pedig csak a tőle nyert fölhatalmazás mértéke szerint; innét van, hogy a régi egyházban rendszerint maguk a püspökök voltak a hitoktatók. Igaz, hogy ez a gyakorlat nem lehetett hosszú életű, mivel a kereszténység terjedésével lehetetlen volt föntartani, de azért az elvi álláspont mindig az volt, hogy az Isten igéjének hirdetése a püspökök kiváló kötelessége, miként a tridenti zsinat V. ülése is kimondja. Ezt a fölfogást megerősíti a régi egyház egyes nagy alakjainak, mint pl. egy szent Ágostonnak, szent Ambrusnak, aranyházú szent Jánosnak, jeruzsálemi szent Círillnek, nagy szent Vazulnak és sok másnak példája. Sőt a tanítói hivatást az egyház magára nézve annyira termé-

szereből folyó kötelességének tekintette, hogy életébe még a világi tudományokat is maga a lelképásztor tanította: mikor pedig a lelképásztori teendők megsokasodása az iskolai tanítást akadályozta, segítőtül álltak melléje a szerpapok, akiket később, mikor a keresztény gondolkodásmód általánossá lett, világi tanítók váltották föl. Az egyház megváltozott hivatása, a társadalmi alakulások a világi tanítók alkalmazását állandósították ugyan, de a hitoktatói tiszt mindig az egyház kezében maradt, habár segítő társakat, akikben megbízhatott mindenkor, szívesen látott és nem szűnt meg buzdítani elsősorban a szülöket, azután a keresztszülőket, a tanítókat és minden felnőttet, hogy úgy szóval, mint életük példájával terjesszék az Isten országát.

Guzsvenitz Vilmos.

(Folytatása következik.)

A pécsi egyházmegyei főtanfelügyelő körrendelete.

A pécsi egyházmegye főtanfelügyelője a kerületi esperes urakhoz egy köriratot intézett (mely egész terjedelmében e lapok hasábjain is megjelent), melyben beszámol ama rendeletének eredményéről, melyet 1903. évi május 1-én adott ki oly értelemben, hogy minden tanító tartozik iskolájának részletes tantervet július végéig az egyházmegye főtanfelügyelőjének felülbírálás végett benyújtani.

A beszámoló köriratra egypár szerény megjegyzésem volna. s a legnagyobb tisztelettel előre is kijelentem, hogy nem támadásképen, hanem védelmi szempontból, nem is a magam személyére vonatkozólag, mert benyújtott tantervem jóváhagyva érkezett vissza, hanem ki akarom mutatni, hogy honnan ered az a lesújtó statisztika, mely szerint oly sok tanítótól nem érkezett be a részletes lecke-terv.

Nézzük a számokat. Döbrössy főtanfelügyelő úr jelenti, hogy a pécs egyházmegyei tanítók száma 608, ezek közül csak 460 tanító küldötte be részletes lecke-tervét és 148 nem tartotta kötelességének, hogy a hatóság felhívásának eleget tegyen.

Miután Döbrössy főtanfelügyelő úr maga is írja körlevelében, hogy «Remélem és elvárom, hogy a tanítók közvetlen felelősei ennek okát előttem feltárják», talán nem veszi rossz néven, ha az okokra nézve szerény véleményemet, ha mindjárt nem is mint érdekelt fél, feltárom, mert egypár tanítót kivéve, kell hogy a többség a terhelt mulasztás alól fölmentessék.

Mi lehet az oka, hogy 148 tanító nem küldötte be részletes tantervét? A fegyelemhiány? Az engedelmesség? Legkevésebbé. Nem hiszem, hogy a pécsi egyházmegye tanítói közt annyi hivatás nélküli tanító volna.

Áki figyelemmel kíséri a pályázatokat, tapasztalhatta, hogy alig van több tanítóval bíró község, mely a nyári hónapokban pályázatot nem hir-

detne egy-egy állomásra? Miután a tanítói állomások 300 frttól fölfelé nagy különbözeteket mutatnak, a fiatal tanító urak pedig 10—15 állomásra is pályáznak és közben egy-két állomárról le is mondanak, ennek meg következménye, hogy az iskolaszékek kénytelenek kétszer-háromszor is pályázatot hirdetni, úgy hogy ez által sok helyen eljön a szeptember, míg végre-valahára tanítót foghatnak. Így természetesen előállott az az eset, hogy sok osztálynak részletes tanterve nem jutott el júliusra a főtanfelügyelőséghez. Én pl. négy tanteremmel bíró iskolánál működöm. Nálunk e nyáron két állásra is volt pályázat, hirtve, az egyikre, mely 800 koronával van dotálva, előbb kaptunk alkalmas pályázót és ez megjött szeptember elsejére; a másikra, melynek csak 600 korona a jövedelme, csak szeptember végén választottak tanítót. Tehát ezek a tanítók is, kik eddig nem működtek a pécsi egyházmegyében s csak szeptemberben foglalták el állásukat, nem tehettek annak eleget, hogy már július végén beküldjék tantervüket. Ez az eset pedig igen sok helyen előfordul, természetesen oka ennek a sok vándorlás. Ezen a körülményen kellene egy kis fizetési javítással segíteni.

Hogy tehát 148 tanterv nem érkezett be a főtanfelügyelőséghez, annak bizonyára a tanítói vándorlás volt az oka s távolabbról sem lehet azt a tanítók engedelmességének, fegyelmetlenségének vagy hiányos képzettségének tulajdonítani. De a főtanfelügyelőnek sem más a véleménye. Hisz Döbrössy főtanfelügyelő úr maga írja, hogy nem számítva a fegyelmi szempontokat, «dicselkedni lehetne az eredménnyel», már pedig ez a kijelentése hizelgő ránk nézve és lelkünkre megnyugvással hat a jövőre nézve is; azért fogadja e kijelentésért őszinte köszönetünket.

De a tantervek benyújtását illetően az adott viszonyok közt is lehetne segíteni oly módon, hogy ha szeptemberben is foglalja el valaki állomását, azért köteles legyen iskolájának részletes tantervét legkésőbb szeptember végéig beküldeni. Mert mégis csak jobb, ha valaki egy hónapig, mint az egész év folyamán tanít jóváhagyott lecke-terv nélkül.

Ezek után Döbrössy főtanfelügyelő urnak a következő kérdésére is legyen szabad, hogy egypár szóból álló őszinte feleletet adjak. «Föl van-e dolgozva a törvényszabta tananyag?» Erre könnyű felelni. Tudniillik, hogy nem. De miért nem? Mert a tananyag felosztásánál figyelembe, tekintetbe kell, hogy vegyük a helyi viszonyokat. Más az, ha valaki városi, más, ha falusi, más, ha német, más, ha magyar helyen illetve iskolánál működik. De figyelembe veendő a szorgalmi idő is; mert több helyen az iskolaszék a törvény által is engedélyezett nyolc hónapot állapítja meg, s pl. én is, ki német községben működöm és magyarul tanítok minden tárgyat, szintén nyolc hónap alatt nem vehetek föl annyit, mit kedvezőbb viszonyok közt örömmel megtennék.

Azért nem az osztálytanítókon fordul meg,

hogy különféle viszonyok különböző tanterveket szülnék és hogy a fölvetett tananyag mennyisége is változó.

Végezetül a legnagyobb tisztelettel jelentem ki azon véleményünket, hogy Döbrössy főtanfelügyelő úrnak a beküldött tantervek felett gyakorolt bírálata a legnagyobb szakértelmet és higgadságot bizonyítja és hogy észrevételei a jövőben, a katolikus és hazafias népoktatást hatványozottabb mérvben fogják előmozdítani.

Muesi.

Kardos Ferenc.

Magyar beszéd, magyar helyesírás.

(Folytatás.)

«Megengedi, kedves, hogy én is a maga kupéjába üljek?» — kérdezém a fúrge kis teremtést. — «Oh igen, legalább pompásan mulatjuk magunkat. Oh jaj, kérem elhinni, a mult tavaszban volt két éve, hogy utóljára láttam kedves szüleimet, de most behozom a mulasztást és itthon fogok lenni két hétre... Mondjad, édes testvérem, miért nézel ki olyan rosszul, nem bírsz egészséggel?... Nézzed, veszek ki bőröndömből néked egy kis bakkerájt... Egyél, ez jót fog neked tenni; csak nem kell neked lenni olyan zsenátnak; ezt a nacesága adta nékem; tegnap nagy zsúron voltak nálunk sok urak és hölgyek; jaj, olyan sok dolgom volt nékem akkor, már eszennél sem voltam. Egy csúnya báró urfi is ott volt... no a kiállhatatlan!... Hát csak magad jöttél? apa vagy anya nem jött el?»

«Nem ám — felelt a napbarnított Böske — azok nem értek rá, én csak magam jöttem, de azért nekünk nem kell ám gyalog haza mennünk.»

«Gyalog? há-há-há! én most gyalogolni?! Olyan nem létezik, hisz bírok én annyi pénzzel, hogy egy kisvárosi fiakert bírnék fizetni! A fölött nem is gondolkodok.»

«Ittben, a városban, van a tanító úr egyes lován; azt mondta, szívesen elvisz bennünket.»

«Ó, a tanító úr! itt van ő! óh jaj, az a tanító úrr! Mondjad: van-e már asszonya?»

«Asszonya van-e, hát még most is az öreg Trézsi néni tisztogat reá, meg főz neki.»

«Jaj, hát még nincs nője; ó az a tanító úrr! Mondjad csak, nem szolt rólam?»

«De azt mondta, csak egy szál deszkát vesz, hogy a malacai ólját megigazitgathassa; azután ott vár bennünket a város-végi koresmában, a Lapos orrú-nál.»

«Ó, az a tanító úrr... ugy-e ő már egész megváltozott: van-e bajca... és aztán mást nem szolt rólam?»

«Csak azt mondta, hogy majd te ülsz melléje; ő maga hajtja a honvéd-lovát, azután csak haza vergődünk lassan-lassan.»

«Ó, az a tanító úrr! Hát frájlik, nem is hagyom magam kérni, juszt is ülök melléje, persze no!»

Beszéd közben Veszprémbe értünk. Istennek ajánlottam a kis leányt, ő meg nekem — jó napot

kivánt. Utóbb megtudtam, de csak úgy véletlenül, hogy a «tanító úrr»-ral csakugyan találkozott a csinos, a «fess», a «sikkes» szobacicus — ami különben már nem tartozik a helyesíráshoz.

Simonyi Zsigmond akadémikus, aki a magyar helyesírás kérdésében leginkább szokott szerepelni, állítólag azt mondta egy alkalommal, hogy «a helyesírás a nyelvtannak nem igen jelentékeny függeléke»; és sajtáságos nézetét egészen komolyan azzal magyarázta meg, hogy «hisz a nőknek is semmit könnyebben meg nem bocsátunk, mint a bájos, kedves ortografiai hibát». E szerint van bájos, kedves ortografia is! No hát, köszönjük szépen, de nem kérünk belőle.

Lássunk csak néhány mondatot a Veszprémidéki kis leány ajkáról, aki egy pár évet Budapesten töltött előbbkelő családok körében:

Mulatjuk magunkat, helyesen: jól mulatunk;

kérem elhinni: higye el, kérem;

a mult tavaszban: tavasszal;

utóljára láttam: utólján;

behozom a mulasztást: helyrehozom, helyreütöm, pótolom;

ittthon leszek két hétre: két hétig;

nézel ki rosszul: rossz színben vagy;

nem bírsz egészséggel: nem vagy egészséges;

bőröndömből bakkerájt: ládából, bőrládából, utazóládából süteményt;

jót fog tenni neked: jól esik;

nem kell neked lenni olyan zsenátnak: ne szégyenkezzél, ne restelkedjél;

zsúron voltak: uzsonnán, összejövetelezen;

sok urak és hölgyek: sok úr és hölgy;

eszennél voltam: eszemen;

apa nem jött el: az apa (még helyesebben: édes apám vagy apánk);

olyan nem létezik: olyan nincs;

bírok pénzzel: van pénzem;

afölött nem is gondolkodok: azon nem is gondolkodom;

van-e már asszonya: van-e már felesége vagy megházasodott-, megnősült-e?

nem szolt rólam: felőlem;

egész megváltozott: egészen;

hagyom magam kérni: nem kéretem magamat.

Mindenkinek, nekünk, tanítóknak is, hazafias kötelességünk a szabályokkal ellenkező szóalkotásokat, a rossz kifejezéseket irtani, üldözni, ahol és amikor csak lehet. A nyelv szelleme vagy mint most már mondják: nyelvünk geniusza legyen előttünk szent és sérthetetlen.

Még volna mondanivalóm a Wlassits-féle «Iskolai helyesírás»-ról és egyebekről; de nehogy kedves szerkesztőnk az ujjamra koppintson: — elkotródóm.

Barabás György.

Kirándulás Németországba.

Megérkezvén a fecskek, én is fölcsaptam fecskeknek s minthogy II-odosztályú gyorsvonatra váltott 125 koronás körutazási vasut-jegyem

száma 000,001, világos, hogy első vándorfecske voltam.

Vándor követőim javára megjegyzem, hogy czók-mókom nem csupán különlegességem, t. i. számgépből és hagyományos pénzből áll, hanem benne van a napesernyő, a sárcezipő és téli kabát is, a miből az következik, hogy csupa pénz nem látszik elegendőnek utazásra.

Igy fölkészülve a pozsonyi vonaton meg sem álltam, vagy jobban mondva föl sem álltam, annyira zsufolva volt az *Bécsig*, hol a Metropoliában kaptam 3 koronáért jó és tiszta szobát. Másnap a szent István-téri Ried-féle elsőrangú kávéházban elég olcsón derekasan megkávéztam.

Igy aztán jó hangulatban kopogtattam be a «K. k. Staats-Lehrer-Bildungsanstalt» igazgatójánál, a ki szívesen megengedte, hogy számgépetem és módszeremet bemutathassam. Épen Gloninghoz kerültem, a ki a gyakorló iskola 3-ik osztályába vitte a 4 éves képezdei hallgatókat. Első dolga volt valami tákolmányt elővenni, melynek látára örömmel akartam fölkiáltani, hogy még ilyen patkányfogót nem láttam, midőn szerencsémre ő megelőzőtt azon kijelentéssel, hogy ezen, saját számgépével fog tanítani. Javított bacillus-rendszer: tíz vékony papirtekercs egy nagyobb csomóba kötve szorosán fért bele a patkánylukba, ezektől jobbra 9 dongó lyuk az egyes pálczikák számára, balra azonban már nagy terjedelme miatt csak 1 kefetartó-féle a százas csomónak. Különbösen elég ügyesen fejtette ki a tízes fogalmát, s még ügyesebben annak leírását, mire meg is mondtam neki: vagy ön tanult tőlem, vagy én öntől; de amaz ellen ő, ez ellen én tiltakoztam. Ezt tehát nyílt kérdésnek hagyván, lássuk — mondok — az én számgépetem: elegáns fényezett rájámban 5 sor szépen színezett koronggal. Nézett a német, örültek a gyerekek, a kikkel gépemen számoltattam: miközben csakhamar kibujt a szeg a zsákból, itt azon eredendő bűnből leledznek, hogy a tíz egyet (sokat) nem különbözik meg a tízes egységtől. Számgépetem eloszlatta e homályt és aztán elég könnyen számoltak rajta; habár találkozott jelentkező, a ki a 94-et 49-nek mondta. «Rendkívül szellemes — szolt Gloning — de mégsem tartom czélszerűnek az ilyen jelképes taneszközt.» «Hol itt a jelkép (symbol)? Ezen korongok nem jelképek, a mint Mozart szobra sem jelkép, annyira, hogy im a fiúk első látásra fölismerték a képviselt érdemét; a korona jelképe a királyságnak, de az arczkép nem jelképe a királynak.» Erre megmutatta pénzdobozát, melyben kis (állítólag tízes) csomagok is voltak, «hogy lehet ezekkel tömeges tanítást végezni, mondám, és honnét tudják a gyermekek, hogy e csomagban tíz érme van? Nem sokkal egyszerűbb ily számgép, melyen az egész iskola láthatja a különböző egységeket, azok számát, átváltozását, a számlálást, összeadást stb.» Erre már nem tudott ládenciát és összepakkolta patkányfogós bacillusait. Azzal váltunk szét, hogy a képesítők után bővebben megvitátjuk ez ügyet.

Innét egyenest a «K. k. Staats-Lehrerinnen-Bildungsanstaltba» zónáztam; a mi a tömördek villám-vonattal nagyon könnyen ment, úgy, hogy 10 után már a 4-edéves kisasszonyok előtt állítottam föl számfellegűző mitrailleusómet. Hej, ha olyan jó golyószóró volna, a milyen tökéletes számtan-eszköz! Volna akkor pénzrá, nem gyözné készíteni és szétküldeni az aszódi kir. javító intézet. Hogy érdeket keltsek, azt kérdeztem egy kisasszonytól, tud-e számlálni? Megbotránkozott rajta, de azért azt mondta, hogy igen. «Nem hiszem — mondám — de hát próbáljuk meg.» Elmentünk kilencz, tízig. «Le tudná-e ezt írni?» «Hogyne!» «Kérem ide a táblára.» Kijött és leirt 10-et. «De hiszen itt a számgépen nem az van.» Általános megrökönyödés. Erre megmagyaráztam — vagy németesítettem, hogy más a tízegy, a mit a kezdő tanulók gondolnak, s a mi számgépen látható, s más az, a mit a tanítók gondolnak és a kisasszony leirt, mert ez 1, az pedig sok; így aztán elüt a tanító és tanuló gondolata. Kilencz után tíz sokaság következik, ezt leírni nem lehet, hacsak nem római számmal (X), azért be kell azt váltani 1 tízesre, ez már leírható, s le is van írva. Ezzel nem akarom hibáztatni sem a kisasszonyokat, sem a tanár urakat (ketten voltak jelen: Wallner és Schwalm), mindenütt így ment ez, mert nem volt alkalmas eszközünk az áthidalás szemléltetésére. Most van. Bemutattam a többi művelet módját, különösen pedig, hogy kivonásnál ne nehezítsük a gyermek munkáját kétszeres elvétellel, hanem vegyük el a kivonandót közvetlen egy fölvaltott tízesből, pl. 43—7 helyett 30 tízes 3-ból 7, marad 33 és 3 vagyis 36. Végül ajánltam, hogy majdan könnyítsék meg ily eszközzel úgy a tanítást mint a tanulást; jó munkához jó szerszám kell. Megbékülve és jó barátságban váltunk el egymástól. Mind a két állami igazgató köszönettel fogadta a följajánlott minta-számgépet. Este a Széchenyi-féle új *Pazmaneumba* néztem és ott is bemutattam módszeremet az összes magyar növendékeknek, kik derék rectorukkal Fischer-Colbrie, esztergomi kanonokkal együtt élénk figyelemmel hallgatták a fejtegetést. *Dr. Eben.*

(Folytatása következik.)

KÜLFÖLDI TANÜGY.

Iskolai takarékpénztárak. Nagyon nehéz rövidesen véleményt mondani az iskolai takarékpénztárakról. Szükségesek, hasznosak-e, előmozdítják-e tényleg a gyermekeknél a takarékosági hajlamot, vagy ennek a révén nem mártunk-e beléjük más hibákat? Vezetésük nem terheli-e meg a tanítót? s kívánatos-e az iskolára bízni ennek a hajlamnak ápolását, tekintettel arra, hogy a modern viszonyok között a családi kör mind több nevelési föladatot hárít az iskolára? Azt hisszük, hogy mindkét pártnak egyformán nyomósak az érveik s nagy facitként csak az a

rendes tanulás kerül ki belőlük, hogy a tanító megterhelhetése az iskolai takarékpénztárak vezetésével újból szaporodik. Az észak-amerikai Egyesült-Államokban csak legújabbban kezdenek hozzáfogni az ilyen iskolai takarékpénztárak alapításához, amelyeknek hívei büszkén hivatkoznak arra, hogy rövid egy év alatt csak *New-York* város iskoláiban a gyermekek 150.000 dollárt takarítottak meg, ami ilyen gazdag és jómódú városban nem mond sokat, ha el is tekintünk attól, hogy ott az előkelőbb szülők gyermekeiket nem járatták nyilvános elemi iskolákba. *Franciaországban* különben leginkább virágoznak az iskolai takarékpénztárak évek óta s akik lelkesednek értük, a példájára mindig büszkén hivatkozhatnak. *Németországban* meglehetősen erős pedagógiai tapintattal hidegen viselkednek irántuk; s német tanfériak joggal mosolyognak az amerikai naivitásán, akik szentül hiszik, hogy az iskolai takarékpénztárak náluk útját állják a gyermekek cigarettázásának; másrészt a francia fölfogást is optimizmusnak tartják, mert ennek a népek nemzeti erénye a takarékoság; a gyermek ezt a tulajdonságot szülőinél látja s valóban az a legjobb nevelés, amit semmiféle iskolai takarékpénztár nem pótolhat, ha a családi körben pazarlás folyik. Az amerikai penny és a francia centimek tehát vígan folynak be addig, amíg a német fillérek gyöngébben gyülekeznek, mert Németországban általában sokkal kevesebb az iskolai takarékpénztár, mint Franciaországban s a német tanfériak nem is jósolnak neki nagy jövőt, mert azt egyenesen furcsaságnak tartják, hogy a gyermek abba a takarékpénztárba rakja azokat a filléreit, amelyeket egyenesen arra a célra kapott a szüleitől, hogy ezért iskolai kitüntetésben legyen része. Ez esetben valóban nem lehet szó a gyermek takarékoságáról. Ennek a higgadt német álláspontnak ad kifejezést *Senkel-Hohenwalde* ismert pedagógus egyik legutóbbi munkájában s ki is fejté azokat az okokat, hogy Németország soha sem fogja elérni Franciaországot iskolai takarékpénztárak dolgában, amelyekre szerinte pedagógiai szempontból tulajdonképpen semmi szükség nincs, különösen Franciaországban nem, ahol a nép amúgy is nagyon takarékos. S a német tanító joggal fázik az iskolai takarékpénztártól, amelyet neki kellene igazgatni, illetőleg vezetni s ez jelentékenyen elvonná őt egyéb fontosabb pedagógiai feladataitól; mert ha a takarékpénztár nem virágozik, akkor minek rendezték be? De ha a maga aprólékosságában — mondjuk — van forgalma, ezzel, azaz a vele járó munkával csak a tanító lesz megterhelve; a betéteket neki kell ide-oda jegyezgetni, könyveket kiállítani, a pénzeket gyümölcösöztetni, ami egy-két száz korona mellett is sok dolgot adhat az apró betétek mellett. Magyarországon — Németországban átlag amúgy is elég, néha nagyon takarékos a nép — több értelme van az iskolai takarékpénztárnak, mint amott; de másrészt nem szabad a könnyen hívő pedagógusok-

nak abba az ábrándjába beleélnünk magunkat, amely még azt is szentül hiszi, hogy megrogzított nemzeti hibákat hamarosan lehet gyógyítani apró pedagógiai eszközökkel; pedig vannak, akik készek azoknak a takarékpénztáraknak csodás nevelői hatást tulajdonítani. Az olyan országban tehát, ahol a szülő gyermeke nevére annak félretett filléréit rakja rendes takarékpénztárba apró betétekben, vagy iskolai parádé és fontoskodás az iskolai takarékpénztár, vagy egyáltalán nincs szükség reá; így van az eset Francia- és Németországban; nálunk pedig egyáltalán nagyon atyaszerűleg nevelné a gyermekben a takarékosági hajlamot s bizonyosan beláthatatlan időig nem tudna megküzdeni a könnyelműséggel és pazarlási vágygal.

IRODALOM.

A magyar iskolai helyesírás szabályai szójegyzékkel. Irta *Dr. Vargha Damján* ciszt. r. főgimn. tanár. Papírborítékban 30 fillér, vászonborítékban 40 fillér. Megrendelhető a Szent-István-Társulat könyvkidóhivatalában Budapesten. (VIII., Szentkirályi-utca 28.)

VEGYESEK.

Pápai kitüntetés. X. Pius pápa Öszentsége Jósvay Gábor poroszói kántortanítót a népiskola, irodalom szorgalmas munkását az egyház körül szerzett érdemei elismerésül a «Pro Ecclesia et Pontifice» disz-keresztel tün-tette ki.

Főpásztori alapítvány. A kath. iskolák megvédésének valóban ritka szép példáját olvassuk lapunk zártakor a napilapokban. Az Alkotmány ezeket írja: A szatmári elemi iskolák államosításával a római katolikus fiú-népiskola volt az egyedüli, mely továbbra is megmaradt hitvallásos iskolának. Megmaradt pedig azért, mert Szatmár nagynevű püspöke, Meszlényi Gyula v. b. t. tanácsos ennek az iskolának minden személyi és dologi kiadásait magára vállalta. A katolikus családok gyermekeinek valóságos nevelését biztosította ezáltal a bőkezű egyházfejedelem, amiért úgy a jelen, mint a jövő nemzedék a legnagyobb hálával fog tekinteni jószágos lelkű jótévőjére. A most jubileumi évét, száz éves fennállását ünneplő egyházmegye évkönyveiben egy fényes lappal örökítette meg ismét nevét azon 200.000 koronás alapítványával, mellyel a római katolikus fiúiskola fennállását örökidőkre biztosította. A fejedelmi alapítványt tett püspök egészségi állapota — amelyről nemrég túlzott híreket közöltek a fővárosi lapok — a javulás útján van s már betegágyát is ethagyta. A város és az egész egyházmegye katolikus közönsége esdve kéri az isteni Gondviselést, hogy a beteg főpásztor mielőbb nyerje vissza teljes egészségét.

Szegény gyermekek háza. Ó-Bébén (Torontálm.) a szegény gyermekek részére menedékház nyílik meg legközelebb. A költségeket közadakozásból gyűjtik össze. Aki a nemes célra adakozni óhajt, adományait küldje el erre a címre: Marschall Erzsébet irgalmasrendi főnöknő, Budapest, Angolkisasszonyok kolostora, Váci-utca.

Az iskolai történelmi képek. A közoktatásügyi miniszterium újból pályázatot hirdetett az iskolai történelmi képekre. A pályázat most járt le és a beérkezett pályaművek fölött az Országos Magyar Képzőművészeti Tanács egyik legközelebbi ülésében fog dönteni. A pályaműveket a döntés után közszemlére állítják az Iparművészeti Muzeumban.

A legjobb cáfolat. Az állam által föntartott és minden hazai népiskolának ingyen megküldött «Néptanítók

Lapja»-nak f. évi január 21-iki számában G. D. «Állami népiskolák» címmel megjelent közleményében az állami iskolát úgy állítja az olvasók elé, mint az egyedüli magyar iskolát, amely hivatásának magaslatán áll. A magyarosításról szólva csodálatosan azt meri állítani: «Tapasztalatból mondhatom azt is, hogy az állami iskolákkal nem bíró községekben a 20–30 év előtti állapot alig változott.» Hát, hogy valaki «tapasztalatból» ilyet merjen állítani, ahhoz nagy lelkesítőtség kell. De hogy is nyomtathat ki ilyen lapszusokat az állami hivatalos tanügyi lap, mely nemcsak a 4500 állami tanítónak, hanem a 24 ezernél több felekezeti tanítónak az asztalára is eljut. Hogy csakugyan igaztalanul támadja a cikkíró a nem állami tanítókat, igazolja a «Budapesti Hírlap»-nak f. évi 29. számában megjelent következő hír: «Magyar pásztorjáték német faluban.» Dicséretes dologról kapunk értesítést. Eszerint a fejemegyei Etyek községben, amely főgyökeres német falu volt, erősen terjed a magyar szellem és nyelv. Az ifjú generáció ma már nagyon jól beszél magyarul, amit bizonyít az is, hogy a karácsonytól mostanig tartott pásztorjátékokat magyar nyelven adták elő az iskolás gyerekek. Messze vidékről is érkezett közönség a szép színjáték meghallgatására s mindenki gyönyörködve hallgatta a fiúk és leányok szép magyar szavakat. A község magyarosodásában és a pásztorjáték betanításában nagy érdeme van Róth János kath. főtanítónak, Mazács Ferenc kath. tanítónak és Zimbal Ferenc kath. iskolaszéki elnöknek. Ez a mi csodolatunk, amelyet a tanügyi kormány szíves figyelmébe ajánlunk.

Felelős szerkesztő: **Ember Károly.**

PÁLYÁZATOK.

Esztergomi érseki megye.

Kesztlőcön (Esztergom.) a róm. kath. népiskolánál az ötödik tanítói állásra pályázat hirdettetik. Okleveles tanítók és tanítónők pályázhatnak. Fizetése 800 korona és egy bútorozott szoba. A kérvények február 5-ig főt. *Pelczér Lipót* esperes úrhoz Dorogh (Esztergom.) küldendők. 24 1—1

Alulirt Léván (Barsm.) mint kántortanító működöm, betegségem miatt hosszabb időre nyugalomra utasítottam. Keresek tehát oly képezdét végzett fiatal embert, ki engem a kántori teendőkhöz teljesen, önállólag helyettesíteni tud. Ha osztálytanítással is megbízatik, külön díjazást nyer. Az alkalmazás a megegyezéstől kezdődik s *zeptember 1-ig* biztosítva van. A föltételeket azonnal közlöm a jelentkezőkkel. *Richter Ferenc*, róm. kath. kántortanító. 25 1—1

Egri érseki megye.

A vallásalap által az **ecsegi** pusztá borzi majorjában fentartott róm. kath. jellegű tanyai iskolánál szervezett tanítói állomás javadalmazása a nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium által újabban rendszerezett, ezen tanítói állomásra 1904. évi február hó 15-éig terjedő határidővel pályázat hirdettetik. Javadalmazása: az iskolafőntartó alapítványi uradalom részéről előleges havi részletekben járó egyezer (1000) korona évi készpénzfizetés azzal a kedvezményvel, hogy a fizetésnek egy része, ha azt az illető tanító óhajtja, megfelelő haszonértékű, de négy (1200 négyzögöles) holdat meg nem haladható földjárandóságban is kivehető; természetbeni lakás az iskolaépületben és az ahhoz tartozó mellékhelyiségek használata. Kötelessége a mindennapi és ismétlőiskolába járó tankötelesek tanítása s a róm. kath. gyermekeknek a lelkes utasítása szerint a hittanban való oktatása. Kellően felszerelt kérvények (keresztlevél, házassági vagy szabad állapotot igazoló bizonyítvány stb.) a jelzett határidőig Dévaványára (Jász-Nagykun-Szolnokm.) a plébániahivatalnak küldendők. 27 1—1

Nyitrai püspöki megye.

A zliechói (Trencsém.) kántortanítói állomásra pályázat hirdettetik. Jövedelme: kétszobás lakás. éléskamra, gazdasági épületek, 10 mérő alá szántóföld (kapható földbér 40 kor.), készpénzfizetés Zliechó községtől 284 korona, Ravne községtől 44 kor., adóhivataltól 60 kor. 72 fillér, stóljárandóság és váltság 148 kor., évi segély 50 kor., misealapítványok, ostenyásítás, offertorium és házszenelés címén 35 kor., azonkívül 12 öl tuzifa 120 kor. és árpakévék 90 kor. 40 fillér értékben. Kellően felszerelt folyamodványok az alulirothoz február hó 10-ig küldendők be, a választás napján február hó 11-én személyes megjelenés kívántatik. Az állás azonnal elfoglalandó. *Blunár János* iskolaszéki elnök. 22 1—1

Tyerchova (Trencsém.) róm. kath. tanítói állásra pályázatot hirdetek. Javadalmazása: egy szobából álló lakáson kívül a hitközségtől 344 kor. Államsegély 600 kor. és fűtésre négy öl fa. Pályázhatnak magyar és tót nyelvet bíró okleveles tanítók vagy tanítónők. Oklevéllel felszerelt kérvények február hó 18-ig alulirothoz küldendők. *Pelczmann János* iskolaszéki elnök. 33 1—1

Nagydivina felsőreszi róm. kath. államilag segélyezett népiskolához folyó évi február 15-ig okleveles tanerő kerestetik. Pályázhatnak magyar és tót nyelvben jártas okleveles tanítók, tanítónők, esetleg övönök is. Családos tanerő előnyben. Javadalma: 640 kor. államsegély, 160 kor. községtől, 40 kor. privátlakása fűtésére, konyhakert és faiskolahasználat, törvényes korpótlék. Törvényes etőírásra új iskolaépületben két szobából, konyhából, pincéből, éléskamrából stb. álló szabad lakás. Folyamodványok következő címre: *Czeincsék János* isksz. elnök Nagydivinán. (Trencsém.) 28 1—1

Rozsnyói püspöki megye

A «Népnevelő» f. évi január 17-iki számában közzétett jölészi róm. kath. tanítói állomásra hirdett pályázat 1904. február hó 7-ig meghosszabbítottatik. Föltételek az 1904. jan. 17-iki számban olvashatók. Okleveles pályázók kellőképen felszerelt kérvényeiket alulirothoz nyujtsák be. *Szkaupil József* plébános, iskolasz. elnök. Krasznahorka-Váralja. 30 1—1

Szepesi püspöki megye.

A **szepesmindszenti** róm. kath. kántortanítói állomásra a f. évi február hó 20-ra pályázat hirdettetik. Az állomás jövedelme a következő: 1. Törzsfizetés a hitközségtől 80 kor. 2. Tandij fejében az iskolakötelesektől 103 kor. 3. A templomi pénztárból különböző szolgálatok fejében 34 kor. 28 fillér. 4. Misealapítványokból 12 kor. 2 fillér. 5. Harangozásórt 28 kor. 6. Offertorium, stóla, koleda 100 kor. 7. Államsegély 94 kor. 8. Tüzelőfa az uradalomtól, mellyel a tanterem is fűtendő 10 öl, 2 kat. hold 1074 □öl föld utáni jövedelem 36 kor. 9. Terményekben a) 35 p. mérő rozs az urbéresektől, b) 4 p. mérő az uradalomtól, c) 1 p. mérő árpa az uradalomtól, d) 3 p. mérő rozs Pongránczfalu urbéreseitől. e) 3 p. mérő árpa ugyanazoktól. 10. Egy drb hegyi rét hasznouélvezete 4 korona. 11. Ostenyásításért 1 p. mérő rozs. A tanítói fizetés rendezése folyamatban van. a szükséges okmányokkal felszerelt kérvények a szepesmindszenti róm. kath. iskola-székhöz címzendők s a pályázati határidőn belül *Laackó József* zsegrai plébános úrnál, mint kerületi tanfelügyelőnél beadandók. 31 1—1

Szombathelyi egyházmegye.

A **szepetneki** róm. kath. iskolánál üresedésben levő osztálytanítói állásra február hó 16-ára pályázat hirdettetik. Jövedelme: bútorozott szobából álló lakás fűtéssel, 600 korona készpénz 50 koronás havi előleges részletekben, 180 korona államsegélyből, mely a megválasztottnak csak akkor folyósítottatik, midőn a miniszterium az illető nevére átírja. Az állás azonnal elfoglalandó. Kötelessége a reabizandó mindennapi és ismétlő tanköteleseket oktatni és nevelni, esetleg a kántori teendőkhöz segédkezni, Nem házasultak kérvényeiket kellően felszerelve február hó 15-ig bezárólag alulirothoz küldjék.

Szeptenek (Zalam.) pósta helyben. *Berkovich József*, plébános, isksz. elnök. 26 1—2

A **sőjtöri** róm. kath. elemi népiskolánál egy rótnantói állás megüresedvén, erre *február 4-ig* pályázat hirdettetik. Javadalma: 600 korona havi előleges részletekben, egy butorozott szoba fűtéssel és tisztogatással. Kötelessége: az I-ső v. osztályt és egyik csoport ismétlősöket tanítani, az ifjúságot templomba és körmenetekre kísérni és rájuk felügyelni. A kiszabott tananyagot elvégezni tartozik, miért is állását évközben elhagynia nem szabad. Állás azonnal elfoglalandó. Kérvények *Pajthy Elek* iskolaszéki elnök címére küldendők. Sőjtör, 1904. január 22-én. *Kilár Károly*, isksz. jegyző. 23 1—1

900 gyönyörű éneket tartalmaz az «Orgona Hangok» különféle díszes kötésű legteljesebb-ima és énekeskönyv. Ára bérmentes küldéssel 4 koronától kezdve. Megrendelhető a szerzőnél. *Molnár József* kántornál Kunszentmiklóson. 20 1—1

Egy évi helyettesítésre róm. kath. okl. férfitanító keresek tanidőre havi 70 korona fizetéssel. Utódlásnál elsőbbségben részesülhet. *Deák Imre*, Fajsz. (Pestm.) 32 1—1

Die Dorfmusik. Az alsóbb, illetőleg a népzene javítását célzó zenei szaklap. Szerkesztőség és kiadóhivatal Bács-Militicsen (Bácska). Mutatványszámok ingyen küldetnek. 760 5—5

A MAGYAR KÁNTOR

temetési szertartások stb. hirdetve a «NEPNEVELŐ» múlt évi szept. számaiban arát 30%-kal leszállítottam. ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○

Torontál-Torda, Biczók, kántor.

7 4—4

Családi Regénytár

Egy kötet ára
1 korona.

Megrendelhető a
Szent-István-Társulat
könyvkiadóhivatalában
Budapest,
Szentkirályi-utca 28.sz.

Mit ígér és mit ad a szociáldemokrácia.

Írta: *Nagy János.*

Ára színes borítékba kötve 30 fill.

Megjelent és megrendelhető a Szent-István-Társulat könyvkiadóhivatalában Budapesten, (VIII., Szentkirályi-u. 28. sz.)

Ezen időszaki füzet népszerű és viúgós előadásban cáfolatát adja azoknak a csábító ígéreteknek, melyekkel a szociáldemokraták a falusi nép között is hivatkoznak szerezni. — A könyvecske egész kis anti-szociálista káté, mely röviden megadja a feleletet a szociálista vezérek rendszeres slágereikre és betekintést enged abba a rágalmak műhelyébe, melyben a szociálista agitátorok fegyverei készülnek.

A füzetke minél nagyobb terjeszthetősége érdekében a kiadó Szent-István-Társulat tömegesebb rendeléseket következő áron szállítja: Egyszerre rendelt 25 példány 6 korona, 50 példány 10 korona, 100 példány 16 korona. **A küldés portómentesen történik.**

Zöldoltvány sima 45. gyökeres 80, két éves gyökere pótlásra 100 forint ezrenként legjobb fajokban. *Hegyi bor* ó és új 16 forinttól 40 forintig; siller, fehér és vörös 50 literen fölül. Székely József Gyöngyös, Szent-Urban templom. 16 3—10

Orgonaépítési műintézet.

Rieger Testvérek

vilamosgépekkel berendezett cs. és kir.
udvari orgonagyára

Budapest, VII., Garay-utca 48.

cs. és kir. udvari szállítók, a *Szentsír* jóvágja, a *Ferencz József-rend* lovagja.

A párisi és becsi világkiállításom stb. helyről kitüntetve.

Legolcsóbb árban és kedvező fizetési feltételek mellett kiváló tiszta légnyomású csörendszert (pneumatikai) tartós, nemes-hangú orgonákat szállít. 30 év óta 980 orgonát szállított. Mindennemű orgonajavításokat és hangolásokat a legmerészebb árban és lelkiismeretes pontossággal teljesít. Orgona jókarban tartása merészebb árban elvállaltatik. Tervezetek és rajzok kívánatra díjtalanul.